

**Universitat de les
Illes Balears**

Títol: Influència, la imatge social de les infermeres, a la percepció que té la ciutadania del seu rol professional?

NOM AUTOR: Joana Aina Aulet Miquel

DNI AUTOR: 41536253R

NOM TUTOR: Rosamaría Alberdi

Memòria del Treball de Final de Grau

Estudis de Grau d' Infermeria

Paraules clau: infermeria, rol de l' infermera, percepció social, estereotip, identitat de gènere, mitjans de comunicació.

de la
UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

Curs Acadèmic 2013-14

Cas de no autoritzar l'accés públic al TFG, marki la següent casella:

Resum

L'objectiu principal d'aquest treball és conèixer si la imatge de les infermeres influencia a la percepció que té la ciutadania del seu rol professional.

Pel que fa a la metodologia emprada, es tracta d'una revisió de literatura mitjançant una recerca bibliogràfica a diverses bases de dades de les ciències de la salut, restringint els resultats als articles des de 2004 fins a l'actualitat i als que es pot obtenir el text complet. D'aquesta manera s'han obtingut 20 articles, majoritàriament de caràcter qualitatiu.

La discussió s'ha estructurat en voltant dels tres objectius secundaris plantejats els quals són; quina és la percepció que té la societat actual sobre el rol professional de les infermeres, quines són les característiques de la seva imatge social i per acabar, si els mitjans de comunicació influeixen la seva imatge social.

La conclusió principal de la revisió feta és, que la imatge social que posseeix aquest col·lectiu professional influencia a la percepció que té la ciutadania del seu rol professional.

Paraules clau

Infermeria, rol de l' infermera, percepció social, estereotips, identitat de gènere, mitjans de comunicació.

Introducció

En principi, tota persona posseeix una idea pròpia sobre les infermeres i el paper que tenen dins la societat actual. Per aquest motiu, amb aquest treball s'ha plantejat donar resposta a si la imatge social de les infermeres influencia a la percepció que té la ciutadania actual sobre el seu rol professional.

La imatge social es pot definir com la impressió general que una persona o una organització representa per al públic¹, mentre que Marilaf et al² defineixen el rol professional com la construcció d'una imatge social que es constitueix en interacció amb la comunitat o el públic, el qual construeix la identitat d'aquest rol d'acord amb la seva experiència i de les seves necessitats.

La importància de respondre a la qüestió del treball recau en el fet que si la societat té una imatge social de les infermeres que no correspon amb el que elles aporten, pot tenir com a conseqüències que les persones no es dirigeixin a cercar l'ajuda de les infermeres i que d'aquesta manera no rebin els beneficis dels seus serveis³. Diversos autors també destaquen la

importància que té la imatge de les infermeres, ja que segons la que tinguin pot augmentar o disminuir la decisió d'elegir infermeria com a carrera universitària⁴.

Actualment, segons l'OMS existeixen més de 14 milions d'infermeres al voltant de tot el món les qual són el nucli del sistema d'atenció de la salut. Una imatge irreal de la infermeria com a disciplina pot provocar un sentit d'impotència i inferioritat així com frustració, desesperança i insatisfacció laboral a les infermeres⁴. Que la societat integri correctament quina és la verdadera imatge i la funció d'aquestes infermeres és un repte dins el món actual.

Per contestar a la pregunta que sosté aquest treball, s'ha de tenir en compte que la imatge de les infermeres enfront de la societat ha anat canviant durant el transcurs de la seva història, sovint influenciada per la religió, la literatura i durant els segles XX i XXI per als mitjans de comunicació¹. Basant-nos en aquest fet s'han marcat una sèrie d'objectius, els quals ens ajudaran a desenvolupar la nostra resposta. Aquests objectius seran esbrinar quina és la percepció que té la societat espanyola actual sobre el rol professional que tenen les infermeres, quines són les principals característiques de la imatge social de les infermeres segons la societat i per acabar, observar si els mitjans de comunicació influeixen a la construcció de la percepció que té la societat del rol professional de les infermeres.

Objectius

Dins el treball, per tal d'ajudar a donar resposta a la pregunta si la imatge social de les infermeres influencia en la percepció que té la ciutadania actual sobre el seu rol professional, s'han plantejat els següents objectius;

- Quina és la percepció que té la societat espanyola actual sobre el rol professional que tenen les infermeres?
- Quines són les principals característiques de la imatge social que té la societat espanyola actual de les infermeres?
- Influeix, la imatge de les infermeres que transmeten els mitjans de comunicació, a la percepció que té la societat del seu rol professional?

Estratègia de cerca bibliogràfica

El primer pas, ha estat definir les paraules clau relacionades amb els objectius que s'han plantejat. Seguidament utilitzant l'eina DeCS (descriptors en Ciències de la Salut) s'han transformat aquestes paraules clau en descriptors com podem observar en la Taula 1, els quals

ens permetran du a terme la recerca amb un llenguatge únic sense deixar que se'ns escapi informació.

Taula 1. Descriptors	
	<i>Descriptor</i>
Infermeria	Enfermería/ Nursing
Infermera	Rol de la enfermera/ Nurse's role
Percepció social	Percepción social/ Social perception
Estereotip	Estereotipo/ Stereotyping
Identitat de gènere	Identidad de género/ Gender identity
Mitjans de comunicació	Medios de comunicación/ Communications media

Partint d'aquesta base, s'ha realitzat una recerca bibliogràfica a dos metacercadors, BVS (Biblioteca virtual de la Salut) i EBSCOhost. Aquests dos metacercadors han permès abastar un major nombre de bases de dades amb una única recerca com per exemple; Lilacs, Ibecs, Medline, Cinhal, etc. També s'ha realitzat una recerca a la base de dades IME- Biomedicina. Durant tot el procés de recerca bibliogràfica s'ha instaurat uns límits per tal de seleccionar aquells articles que més s'adapten a l'objectiu del treball. S'han acotat la recerca a tots aquells articles publicats des de l'any 2004 fins a l'actualitat i en els quals es tenia accés al text complet per poder dur a terme l'anàlisi. Com podem veure a la Taula 2, durant quasi tota la totalitat de la recerca s'ha encreuat dos dels descriptors amb l'operador booleà OR i conservant aquesta unió s'han encreuat amb els altres descriptors mitjançant l'operador booleà AND.

Taula 2. Bases de dades		
<i>BVS (Biblioteca Virtual de la Salut)</i>	Enfermería OR Rol de la enfermera AND	Percepción social Identidad de género Medios de comunicación
	Enfermería AND	Estereotipo
<i>EBSCOhost</i>	Nursing AND	Stereotyping
<i>IME-Biomedicina</i>	Enfermería OR Rol de la enfermera AND	Identidad de género

Resultats

Finalitzada la recerca, disposem d'una selecció de 17 articles publicats en castellà i 7 en anglès. Després de realitzar la lectura pertinent a cada un d'aquests articles, es descarten quatre dels articles trobats durant la recerca bibliogràfica, quedant així un total de 20 articles.

Taula 3. Tipus de treball	
<i>Cita</i>	
Morris-Thompson et al¹	Estudi qualitatiu
Marilaf et al²	Estudi qualitatiu-descriptiu
Errasti-Ibarrondo et al³	Revisió sistemàtica
Rezaei-Adaryani et al⁴	Revisió sistemàtica
Heierle⁵	Estudi qualitatiu-descriptiu
Cano-Caballero⁶	Revisió sistemàtica
García et al⁷	Estudi qualitatiu
Calvo⁸	Estudi qualitatiu
Fajardo et al⁹	Estudi descriptiu
Blàzquez¹⁰	Revisió sistemàtica
Arroyo et al¹¹	Estudi qualitatiu
Chamizo¹²	Estudi qualitatiu
Burguete et al¹³	Estudi observacional-descriptiu
Rowlinson¹⁴	Estudi qualitatiu-interpretatiu
Zamorano¹⁵	Estudi qualitatiu
Rodríguez-Camero et al¹⁶	Estudi qualitatiu
Fahl et al¹⁷	Estudi qualitatiu
Kelly et al¹⁸	Estudi descriptiu
Jackson¹⁹	Estudi qualitatiu
Stanley²⁰	Estudi descriptiu

Discussió

Per donar resposta a la pregunta que sosté aquest treball s'ha realitzat l'anàlisi de la informació bibliogràfica mitjançant els tres objectius secundaris plantejats. Començarem per l'anàlisi del que diu la bibliografia en relació al primer d'ells:

- ***Quina és la percepció que té la societat espanyola actual sobre el rol professional que tenen les infermeres?***

Actualment, segons Heierle⁵ dins la societat espanyola, existeix una gran falta de coneixement del lloc que ocupen les infermeres i del paper que desenvolupen dins l'atenció de la salut de la població.

Com comenta Cano-Caballero⁶, dins la bibliografia podem trobar un gran ventall de definicions sobre l'activitat professional que desenvolupen les infermeres, des dels cuidats formals, com a ciència, com un art, cuidat integral per mantenir i restablir la salut, com a intercanvi i coneixement amb la persona necessitada, com a una ajuda o suplència... Tot i així, l'autora en el seu article, també explica que la societat desconeix la realitat del rol professional de les infermeres. Explica que encara que la imatge de les infermeres vagi canviant lentament, segueix sent majoritàriament una professió femenina, com comenten també García et al⁷ en el seu estudi, amb una imatge social de "chacha", d'hostessa o de "senyoreta per a tot", fins i tot amb aires de caçadores de metges, amb una visió de què la infermeria per a les dones no només és una professió.

Per altra part, Calvo⁸ en el seu treball, comenta que diferents treballs d'altres autors, diuen que encara que darrerament les infermeres hagin aconseguit avanços acadèmics i professionals realment importants, aquests fets no han canviat la percepció que l'opinió pública té d'elles. Per aquest motiu consideren que les infermeres tindran més dificultats per desenvolupar-se professionalment mentre menys reconeixement social tinguin i més arrelada estigui dins la societat la imatge de professionals poc qualificats, amb poca capacitat de decisió, subordinats i dependents d'altres professionals sanitaris. I per contra, Calvo⁸ opina que com més integrada té la societat la idea o la percepció que la contribució de les infermeres té una gran responsabilitat en la promoció de la salut, en el manteniment i en la recuperació de l'individu i de la comunitat, menys dificultats tindran per culminar la professionalitat a la qual aspiren.

Fajardo et al⁹ en el seu estudi, basat en entrevistes a diverses infermeres, expliquen que els seus familiars i amics generalment reconeixen que realitzen un bon treball però, curiosament quan se senten orgullosos del treball que realitzen es confonen i no diuen que són infermeres

sinó metges. Els familiars i amics associen amb professionals de major estatus com metges i psicòlegs allò que està ben fet. Una infermera en concret, explica que la societat actual, veu com una feina extraordinària que el col·lectiu infermer ajudi en els tallers d'educació i promoció de la salut que es realitzen majoritàriament en l'àmbit comunitari com per exemple els tallers de deshabituació tabàquica o el taller per a cuidadors de gent dependent, entre molts altres. La infermera conclou que la societat pensa que no és una feina que correspon a les infermeres.

Sembla interessant observar què diuen sobre aquest tema autors d'altres països. En aquest cas si observem articles d'autors anglesos, podem analitzar i comparar si la societat espanyola i anglesa posseeixen la mateixa percepció sobre el rol professional de les infermeres.

Dos dels treballs anglesos, expliquen que la societat anglesa té poca o cap comprensió sobre les infermeres ni els rols professionals que desenvolupen^{1, 4}. Així Morris-Thompson et al¹ en el seu estudi expliquen que el fet que la societat estigui mal informada sobre el que fan i són les infermeres, contribueix al fet que la gent no recomani l' infermeria com a carrera universitària. Aquest fet podria afectar el reclutament de les infermeres en un futur. En aquest mateix treball, es relaten les opinions de les mateixes infermeres, destacant el que diuen sobre la seva imatge social. Elles destaquen que dins la professió existeixen unes característiques fonamentals com són la llibertat, la flexibilitat, la responsabilitat i l'autonomia. Malgrat això, pensen que totes aquestes característiques que elles identifiquen, no estan dins la percepció que té la societat de les infermeres. Expliquen que les persones no veuen l'autonomia de les infermeres ni la responsabilitat que tenen dins el sistema de salut, que tenen poder de decisió i tampoc quines són les seves habilitats intel·lectuals. Tot i així, creuen que la ciutadania actual les té ben valorades perquè segons la seva percepció, les infermeres realitzen accions que la majoria de persones no vol dur a terme. Per altra part, les infermeres creuen que la societat les percep com els professionals sanitaris més propers i que per tant recau damunt elles tota la responsabilitat¹.

Per tant, la societat actual desconeix quin és el rol professional de les infermeres. Actualment encara es té la percepció que és una professió femenina, encara que aquest fet està canviant en els darrers anys. Per altra part, els autors anglesos afegeixen que si la ciutadania no reconeix quin és el rol professional del col·lectiu, afavoreix al fet que no es recomani l' infermeria com a carrera universitària, fet que en un futur podria desencadenar una manca de professionals.

A continuació, seguirem amb l'anàlisi de la informació obtinguda envers al segon objectiu plantejat.

- *Quines són les principals característiques de la imatge social que té la societat espanyola actual de les infermeres?*

Dins el seu treball Heierle⁵, explica que la imatge social que té la societat actual sobre les infermeres està plena d'estereotips, que inclouen figures de santes, prostitutes, bruixes i heroïnes, descrivint-les com les assistents dels metges i persones que no tenen vida social, posant de manifest la contradicció que això implica. A més a més, la imatge que tenen les infermeres sobre si mateixes és negativa, causant frustració i falta d'autonomia a la seva pràctica professional. L'autora, també explica que si es vol millorar el rendiment del treball que realitza el col·lectiu infermer, així com la disminució de la deserció laboral d'aquests professionals sanitaris, és molt important millorar no tan sols la imatge que la societat actual té sobre el col·lectiu, sinó també la imatge que tenen les infermeres sobre si mateixes.

Calvo⁸ en el seu article igual que Heierle⁵ ens diu que la identitat o essència de les infermeres no coincideix amb la seva imatge social, ja que continua estant plena d'estereotips. L'autor segueix explicant que la societat percep una imatge dependent i poc professional i que aquesta discordança entre la imatge i la identitat de les infermeres, en part es deu al fet que elles mateixes no s'han preocupat suficientment, tant de manera individual o com a col·lectiu, per comunicar eficientment la seva identitat a la societat. Aquest estat actual de la imatge pública de les infermeres, està marcada per alguns factors que segueixen influint dins la imatge social que avui en dia es té de les infermeres i que té el seu origen a l'identitat de les infermeres del passat. Alguns d'aquests factors són el sexisme, les relacions de poder, l'escassa consideració institucional, el poc prestigi social, el baix nivell de desenvolupament professional i les relacions de submissió baix altres professionals sanitaris.

Altres símbols que s'associen amb les infermeres segons Blázquez¹⁰, és quan es parla de triada, la qual estaria formada per el metge com a figura paterna, la infermera representant la figura materna i el pacient com a fill d'ambdós.

També es relacionen característiques de sensualitat i sexualitat que reforcen la visió de l'infermera com a un objecte sexual. Segons l'autora aquest fet es podria donar pel fet que segons la història, les infermeres es varen atrevir a tocar i a despullar el cos masculí dels adults, el que fa que no es pugui confiar en elles i que s'hagi de castigar-les, tractant-les de forma despectiva, com es pot veure reflectit a la iconografia d'alguns acudits i relats populars¹⁰.

Arroyo et al¹¹ expliquen que la imatge que encara tenen les infermeres dins un sector important de la ciutadania, és d'àngels de la guarda, i per altra part de dones de la vida lleugera, seguint així amb una imatge social marcada pel gènere i mencionant la incoherència que això suposa.

Segons Cano-Caballero⁶ els estereotips socials influeixen en la consideració de quins treballs es creuen apropiats per a cada sexe. Es pot dir que l'estereotip femení millor acceptat socialment i més ben interioritzat a l'Espanya tradicional, és d'una dona que es dedica al cuidat i a l'atenció dels altres, fonamentalment per les seves característiques de pacient, detallista i guiada per les seves emocions. Els treballs més apropiats per les dones són els que necessiten habilitat manual, sense molta creativitat. A les infermeres es reproduïxen aquests estereotips femenins. A l'estudi d' Arroyo et al¹⁰, destaquen que hi ha autors que defensen que aquest model ha contribuït al manteniment de l'estatus de submissió de l'activitat de les infermeres cap als metges. D'aquesta manera, expliquen que el llast de Florence Nightingale, basat en el fet que la infermera és considerada l'ajudant del metge, encara perdura.

En el seu article, Chamizo¹², comenta que el col·lectiu infermer té una imatge de professió femenina, i que aquest fet està influït per la marcada influència catòlica del passat i per l'absència del corrent feminista a l'escriptura de la història de l' infermeria.

Cano-Caballero⁶ segueix explicant que les infermeres són presentades dins la societat com a mascotes, objectes sexuals, corruptes, sàdiques, amb activitats delictives, distants dels pacients..., però principalment se les presenta com a persones submises i a les quals es pot maltractar. Una de les principals característiques que destaca l'autora d'aquest estudi, és la subordinació de la professió de les infermeres davant els metges. També explica que "el imaginario colectivo compartido por las enfermeras, presenta su profesión con unas características definidas de abnegación y entrega incondicional, que colisiona frontalmente con lo que se considera una carrera profesional y donde lo aprendido y la práctica quedan relegados frente a la cientificidad".

Burguete et al¹³, analitzen en el seu estudi, quins són els estereotips que posseeixen els estudiants d'infermeria. Expliquen que els mateixos estudiants de la professió, creuen que les dones són més afectives que els homes. Les alumnes relaten que es veu a les dones menys intel·ligents, amb menys independència i amb menys possibilitats d'un recorregut professional que als homes. Per altra part, els alumnes pensen que es veu la imatge de les infermeres joves, com a un objecte sexual i la de les infermeres majors com a manaires.

Heierle⁵ en el seu estudi destaca que és interessant saber que en pensa la societat d'altres països sobre les infermeres. Explica que en estudis realitzats a Grècia, Anglaterra, Hong Kong, Brasil, Sud Àfrica i Estats Units, la imatge de les infermeres dins la societat, tampoc correspon amb la imatge que tenen les infermeres sobre elles mateixes. Dins aquests països anteriorment anomenats, la imatge de les infermeres és transmesa com a persones pobres, de poca independència professional, amb poc nivell acadèmic, subordinades als metges, que s'identifiquen amb la caritat i la religió, amb poques oportunitats a la seva carrera, persones mal pagades, amb males condicions de treball, amb poca valoració social, amb una tendència a realitzar treballs secundaris i com una professió poc atractiva per als adolescents i joves. Seguint observant el que diuen alguns articles d'autors anglesos, expliquen que la imatge de l'infermeria durant el segle XIX era una qüestió important i que Dickens en una de les seves obres literàries representa perfectament l'edat obscura de la infermeria a l'Anglaterra a finals de 1800⁴.

Morris-Thompson et al¹ en el seu estudi enumeren diverses característiques que la societat anglesa relaciona amb les infermeres. Expliquen que les infermeres realitzen un treball difícil i desagradable però que dona una gran recompensa amb satisfacció personal. El públic percep a aquest col·lectiu professional com a persones honestes, amb principis, de confiança, treballadores, obedients, passives, mal pagades, oprimides, cuidadores i principalment dones. La societat anglesa pensa que les infermeres cuiden i fan tot el possible, i tenen la creença general, que és més important que siguin persones amb molta empatia en lloc de posseir experiència o educació.

Tant Morris-Thompson et al¹ com Rowlinson¹⁴ en els seus respectius estudis diuen que la ciutadania pensa que les infermeres tenen una característica fonamental, la qual és la vocació, *han nascut per a ser infermeres*.

D'aquest objectiu, es pot extreure que la imatge social de les infermeres està plena d'estereotips, majoritàriament estereotips de gènere. Una de les principals característiques, que segons la societat presenten les infermeres, és la submissió davant altres professionals sanitaris, com serien els metges. El mateix col·lectiu infermer es descriu amb unes característiques definides d'abnegació i d'entrega incondicional. Els autors anglesos remarquen que la societat té la creença que les infermeres han de prioritzar l'empatia a l'educació i posseir la vocació com a característica fonamental.

I per acabar, seguirem amb l'anàlisi del tercer objectiu plantejat en aquest treball.

- *Influeix, la imatge de les infermeres que transmeten els mitjans de comunicació, a la percepció que té la societat del seu rol professional?*

Com ja s'ha comentat anteriorment, la percepció de la societat sobre la imatge de les infermeres, ha estat influenciada durant els segles XX i XXI per als mitjans de comunicació¹. Heierle⁵, explica en el seu article, que la imatge d'una professió està molt condicionada per la forma en la qual és presentada en els diferents mitjans de comunicació. És aquesta forma de presentació la que va configurant el concepte que la societat té de la professió. Els mitjans de comunicació actuen com a agents que reforcen i difonen determinades actituds, creences, estereotips i valors. Està demostrat el gran poder que tenen els mitjans de masses per reflectir a la ciutadania la realitat del moment, donant versions i visions de la cultura social dominant. En el seu treball, Zamorano¹⁵, explica que els mitjans de comunicació segueixen distorsionant la imatge de les infermeres i que aquest fet afecta l'autoestima de les infermeres i també a la seva identitat professional.

Per altra part, els autors Arroyo et al¹¹ comenten que en aquest darrer segle, a les diverses publicacions es produeix un gran vincle entre la imatge de la dona i la de la infermera. Igualment, segons els autors, hi ha diversos intents de reflectir la dona perfecta damunt la imatge de les infermeres, aferrant-se a les seves característiques, com per exemple, el seu comportament. Les infermeres són persones que es deixen guiar per les seves emocions, comprensives, abnegades, que acostumen a decidir per als altres. Amb aquest comportament, es distancien de la preocupació ètica de donar-li autonomia als seus pacients en la realització de les seves cures volent així, ser per als pacients, les seves salvadores i d'aquesta manera sentir-se orgulloses. Per altra part, tenen una imatge de dona malvada que desenvolupa un treball agressiu i que crea un ambient d'hostilitat.

Des d'una altra perspectiva com la sexo-lúdica, es veuen com unes dones de moral dubtosa, desinhibides i molt desitjables sexualment. També per la seva condició sexual, ja que es veu de manera diferent de l'home infermer, que és considerat més com un metge o com un altre professional sanitari, com per exemple un celador¹¹.

Heierle⁵ en el seu estudi segueix comentant que els mitjans de comunicació han estat i són fonamentals en la creació i difusió d'estereotips i un exemple molt clar és l'estereotip sexual, ja que és molt conegut i està molt visible la utilització de la imatge de les infermeres dins la indústria de la pornografia. Per altra part, l'autora explica que la imatge que se'ns transmet a través de la premsa escrita és la d'algú que no està identificat, que es dilueix en el grup o s'associa a una altra professió. Es podria dir que la seva imatge es percep com la d'uns

professionals que realitzen papers o treballs secundaris. No tan sols no apareix la identitat professional ni el paper individual i la responsabilitat que cada infermera té en el seu treball, sinó que no s'arriba a percebre el paper que com a grup professional exerceixen les infermeres.

Seguint amb l'anàlisi del tercer objectiu, l'autora destaca a més, que la premsa presenta a les infermeres com a acompanyants secundaris, sense impacte social i sense autonomia i que la societat actual espanyola escassament veu imatges que representin la intel·lectualitat de les infermeres o la presa de decisions respecte a la salut de la població o els seus serveis a la societat. Tampoc veuen imatges que representin els seus esforços per oferir intervencions responsables i defensar als usuaris d'actuacions terapèutiques poc segures. Destaca, que no es visualitza on treballen les infermeres, no s'informa de l'evolució de la carrera i se segueix considerant a la infermera com una ajudant del metge. El que es transmet i es percep és una imatge pobre, poc reconeguda i poc respectada. Són molt poques les vegades que l'infermera apareix en els mitjans de comunicació com a protagonista d'una notícia, la majoria de vegades és una mera comparsa, que apareix marginalment i com a una simple decoració de fons⁵.

Per altra part, de manera similar Rodríguez-Camero et al¹⁶, en el seu estudi expliquen que com més hores se submergeixen les persones en el món de la televisió, major és la coincidència entre la concepció que aquests tenen del seu entorn i la representació televisiva del mateix, de manera que la seva idea del que els rodeja no s'ajusta al que és realment, sinó a la realitat com la presenta la televisió. D'aquesta manera els mitjans de comunicació serien responsables de fer arribar a l'opinió pública una imatge que es pot o no, apropar a la realitat del rol infermer, és a dir, les atribucions esperades per a la societat com a pertanyents a la seva identitat infermera.

Rodríguez-Camero et al¹⁶, segueixen explicant que els mitjans de comunicació, ofereixen un gran nombre d'estereotips, ja que necessiten audiències massives i és una forma fàcil i ràpida d'arribar a la població. Crear una identitat col·lectiva de l'altra a partir d'estratègies discursives de simplificació i homogeneïtzació, facilita l'arrelament d'estereotips i la construcció simbòlica d'una jerarquització cultural i social. Els mitjans, estableixen en gran mesura el règim de visibilitat i reconeixement públic de les identitats col·lectives. La imatge que es presenta als mitjans de comunicació, conjuga una sèrie de valors que tenen a veure amb el gènere, amb l'esfera pública i privada, amb la subordinació del cuidat davant la curació etc. Els autors expliquen que en algunes sèries de televisió, es posen al descobert les anomenades identitats mediàtiques, és a dir, aquelles que són objecte de producció i difusió.

Cano-Caballero⁶ a l'igual que Rodríguez-Camero et al¹⁶ explica en el seu treball que la imatge de les infermeres la construeix el públic dins les seves ments de manera involuntària o per contra amb intencionalitat. Remarcant una altra vegada que aquesta imatge social de la professió infermera està molt condicionada per la forma en la qual els trets de la seva identitat són reproduïts i transmesos al públic pels diferents mitjans de comunicació social, com la televisió, la radio, la premsa, Internet, publicitat i cinema.

L'autora diu, que una de les causes que el públic hagi construït dins les seves ments una imatge de les infermeres que no correspon amb la seva vertadera identitat professional, s'ha de cercar en els missatges explícits i implícits que sobre el col·lectiu transmeten els mitjans de comunicació social, però sobretot explica com anteriorment ja s'ha mencionat, que les infermeres no s'han preocupat suficientment per comunicar de manera efectiva la seva vertadera identitat a la societat. D'aquesta manera, es pot afirmar que les mateixes infermeres no s'han ocupat ni preocupat de gestionar la seva imatge.

En aquest cas, cal posar de manifest que personatges aliens a la professió infermera i els mitjans de comunicació inclosos el cinema i la publicitat, són els que amb molta freqüència han comunicat al públic i a la societat, la identitat professional de les infermeres, bé ignorant-les o bé transmetent una identitat que no es correspon amb la que tenen les infermeres, condicionant així la imatge que el públic ha construït sobre aquests professionals sanitaris⁶.

Fahl et al¹⁷ en el seu treball, acosten la visió que tenen alguns professionals de la comunicació en diversos àmbits sobre les infermeres dins els diferents mitjans de comunicació. Tots ells igual com ha explicat Cano-Caballero⁶, pensen que si hi ha una distorsió de la imatge social que tenen les infermeres i que la culpa no és de la difusió dels mitjans de comunicació, sinó del mateix col·lectiu professional, ja que no s'ha preocupat d'informar del seu rol professional.

És interessant seguir observant el que diuen alguns autors anglesos, en relació a si els mitjans de comunicació influeixen a la imatge social de les infermeres sobre el seu rol professional. Morris-Thompson et al¹ expliquen que estudis anteriors que s'han realitzat sobre la imatge de les infermeres, han indicat, que els mitjans de comunicació consideren que les infermeres es troben a l'esglaió més baix de l'atenció de la salut, excepte per aquelles persones que reben dels seus serveis constantment. Tant la publicitat com els mitjans, presenten a les infermeres amb imatges que no corresponen amb les del rol professional de les infermeres i d'una manera negativa. Comenten que en un estudi realitzat al Regne Unit, es representava a les infermeres a la televisió mitjançant estereotips sexuals i com si fossin persones sense cervell. Segons

aquests autors, a través de la imatge social que difonen els diversos mitjans de comunicació, la ciutadania anglesa no veu l'autonomia de les infermeres, tampoc la seva responsabilitat ni la presa de decisions ni les habilitats intel·lectuals que posseeixen.

Per altra part, Kelly et al¹⁸ en el seu estudi sobre la creació de la identitat infermera dins la pàgina web YouTube, destaca que es relaciona la imatge de les infermeres sempre amb la imatge femenina, ja sigui com a condició de mare cuidadora o com a objecte sexual. Després de la seva recerca, es varen identificar tres identitats relacionades amb les infermeres: la infermera com a una experta, la infermera com a un objecte sexual i la infermera com a persona incompetent.

Destaquen que les infermeres saben quin és el seu rol professional i saben quines són les seves funcions, però quan es veuen representades als diversos programes de televisió i pel·lícules al cinema no es veuen reflectides damunt els personatges¹⁸.

Jackson¹⁹ per la seva part, comenta que la literatura diu que la televisió exerceix una gran influència damunt el desenvolupament i proliferació d'estereotips de gènere, tals com la representació de la infermera com a un àngel o per al contrari malvada, com a persones obedients i servicials als metges.

Stanley²⁰ en el seu treball, analitza les imatges de les infermeres al cinema, arribant a la conclusió, que a les primeres pel·lícules on hi havia representació del col·lectiu infermer, se'ls presentava com a uns àngels heroics. Sovint eren infermeres de la Creu Roja o de la primera guerra mundial, mentre que a les pel·lícules més recents, se'ls presenta amb uns papers amb rols sexuals, sobretot per millorar l'atractiu de les pel·lícules.

I per acabar, Rezaei-Adaryani et al⁴, comenten que a pesar de tot l'anterior comentat, les pel·lícules actuals s'estan allunyant de les tradicionals imatges estereotipades de les infermeres, representant-les de cada vegada més com a professionals sanitaris intel·ligents, independents i amb moltes habilitats.

Envers al tercer objectiu plantejat, els autors donen importància al fet que la popularitat actual dels mitjans de comunicació, actua com una força poderosa que pot influir a les creences i valors de la ciutadania sobre les infermeres i que aquestes, haurien d'explotar aquest recurs per fomentar una imatge social més positiva. Es podria dir, que els vertaders gestors de les identitats públiques contemporànies són els mitjans de comunicació i que la força de les identitats mediàtiques es resumeix a la següent frase, "qui no surt als mitjans de comunicació, no existeix".

Conclusions

Per tots aquests aspectes, es pot concloure, que la imatge social de les infermeres influencia a la percepció que té sobre elles la ciutadania actual.

Després d'analitzar la informació trobada, en relació al primer objectiu secundari plantejat, podem observar que segons diversos autors, entre ells Cano-Caballero⁶, expliquen que la societat actual encara no té coneixement sobre quin és el rol professional de les infermeres. Per tant, la percepció que té la societat espanyola actual, en vers al rol professional de les infermeres no es correspon amb les tasques que desenvolupen dins el sistema sanitari.

Els autors destaquen que la imatge de les infermeres segueix estant plena d'estereotips. Un dels més grans estereotips que comenten que posseeix la imatge social d'aquest col·lectiu sanitari, és el marcat pel gènere^{5,8}. La societat pensa que la professió es caracteritza principalment en ser una professió exercida majoritàriament per dones, encara que vagi canviant lentament. D'aquesta manera, es podria dir que envers al segon objectiu plantejat, la societat actual imposa unes característiques a les infermeres marcades per estereotips.

També es pot observar, analitzant el tercer objectiu secundari, que els mitjans de comunicació són una peça fonamental en la difusió de la imatge social de les infermeres i en la formació d'estereotips⁵. Cal destacar, que en els seus respectius articles tant Fahl et al¹⁷ i Cano-Caballero⁶, diuen que si existeix alguna distorsió de la imatge social que tenen les infermeres, la culpa no és dels mitjans de comunicació, sinó del mateix col·lectiu professional, ja que no s'han preocupat d'informar adequadament del seu rol professional.

Per altra part, és interessant tenir en compte, que la societat anglesa té la mateixa opinió que la societat espanyola actual en relació a aquest tema que s'està tractant al llarg d'aquest treball.

Aquests fets poden desencadenar que la ciutadania no es dirigeixi a les infermeres i que per tant no rebin la seva atenció ni els beneficis dels seus serveis.

Com diuen alguns autors citats anteriorment, per canviar aquesta imatge social que tenen les infermeres, és molt important que siguin elles mateixes que expliquin a la societat quin és el seu paper dins el sistema sanitari. Avui en dia existeixen molts de canals de difusió d'informació, els quals podrien ser emprats pel col·lectiu, per tal de millorar la seva imatge. Algunes propostes podrien ser, crear pàgines web de consulta, és a dir, que la societat de manera anònima pogués accedir als consells d'aquests professionals sanitaris. O també formar part activa de la indústria publicitària o televisiva, explicant elles mateixes quin és el seu rol professional dins la comunitat.

Bibliografía

- (1) Morris-Thompson T, Shepherd J, Plata R, Marks-Maran D. Diversity, fulfilment and privilege: the image of nursing. *Journal of Nursing Management* 2011;19:683-692.
- (2) Marilaf M, Alarcón A, Illesca M. Rol del enfermero/a en la región de la Araucanía Chile: percepción de usuarios y enfermeros. *Ciencia y Enfermería* 2011;17(2):111-118.
- (3) Errasti-Ibarrondo B, Arantzamendi-Solabarrieta M, Canga-Armayor N. La imagen social de la enfermería: una profesión a conocer. *An Sist Sanit Navar* 2012;35(2).
- (4) Rezaei-Adaryani M, Salsali M, Mohammadi E. Nursing image: An evolutionary concept analysis. *Contemporary Nurse* 2012;43(1):81-89.
- (5) Heierle C. La imagen de la enfermera a través de los medios de comunicación de masas: la prensa escrita. *Índex de Enfermería* 2009;18(2). (1) Arroyo A, Lancharro I, Romero R, Morillo M. La enfermería como rol de género. *Índex de Enfermería* 2011;20(4).
- (6) Cano-Caballero M. Enfermería y género, tiempo de reflexión para el cambio. *Índex de Enfermería* 2004;13(46).
- (7) García A, Sainz A, Botella M. La enfermería vista desde el género. *Índex de Enfermería* 2004; 13(46).
- (8) Calvo M. Imagen social de las enfermeras y estrategias de comunicación pública para conseguir una imagen positiva. *Índex de Enfermería* 2011;20(3).
- (9) Fajardo M, Germán C. Influencia del género en el reconocimiento de los cuidados enfermeros visibles o invisibles. *Índex de Enfermería* 2004;46:9-12.
- (10) Blázquez M. Los componentes de género y su relación con la enfermería. *Índex de Enfermería* 2005;14(51).
- (11) Arroyo A, Lancharro I, Romero R, Morillo M. La enfermería como rol de género. *Índex de Enfermería* 2011; 20(4).
- (12) Chamizo C. La perspectiva de género en enfermería, comentarios y reflexiones. *Índex de Enfermería* 2004;13(46).
- (13) Burguete M, Martín G, Martínez J. Actitudes de género y estereotipos en enfermería. *Cultura de los cuidados* 2010(28):39-48.
- (14) Rowlinson L. Lived experience of being a nurse from a male and female perspective. *British Journal of Nursing* 2013;22(4):218-222.
- (15) Zamorano Pabón I. Identidad profesional en enfermería: un reto personal y profesional. *Invest Educ Enferm* 2008;26(2):168-171.

(16) Rodríguez-Camero M, Rodríguez-Camero N, Hazañón-Hernández R. La construcción mediática de la enfermería. *Índex de Enfermeria* 2008;17(2).

(17) Fahl L, Paes M. La visibilidad del enfermero según la percepción de los profesionales de la comunicación. *Rev Latino-am Enfermagem* 2007;15(2).

(18) Kelly J, Fealy G, Watson R. The image of you: constructing nursing identities in YouTube. *Journal of Advanced Nursing* 2011;68(8):1804-1813.

(19) Jackson D. Nursing on television: are we being served? *Journal of Clinical Nursing* 2009;18:2249-2250.

(20) Stanley D. Celluloid angels: a research study of nurses in feature films 1900–2007. *Journal of Advanced Nursing* 2008;64(1):84-95.